

lásnak egy ténye. A helyzet tisztult. A független jobboldal, a nélkül, hogy megtagadja az orthodox fölfogást, kinyilvánította, hogy türelmet és egyességet akar. És ezzel nagy szolgálatot tett az egyháznak, melynek helyzete annyira nehéz. A francia protestantizmust az utóbbi időben nagy veszély fenyegette.

Nem időzhetek hosszasan e tárgynál. De azt mondanom kell, hogy fölbomlás nem történt, azt a független jobboldalnak kell tulajdonítani, mely a liberalisokkal közös ügyet csinált az utóbbi időben, mikor szívünket fájdalom tette próbára, melyet csak azok foghatnak fel, kik benne voltak a nehéz helyzetben, kiknek aggódniok kellett, hogy a francia reformált egyház nagy testülete szétszórt tagok egyvelege lesz.

CHARRUAUD D.

GONDOLATOK.

A bánat.

Felső-Zsuk, 1899. sept. 7.

Midőn népes körben vagyunk és magunkat elhagyatva érezzük; midőn minden tárgy, minden hely csak az ő nevét hangoztatja; midőn emléke előttünk lobog a nap kelő sugarinál, hozzánk csatlakozik annak folyamán és nem hagy el az éj sötétjében sem; midőn keressük őt mindig, mindenütt, de hiába, hiába! az ész tudja azt, hogy ok nélkül, mert ő elköltözött fel a menyországba; de a szív a maga útját járja, neki izgalom kell, hogy doboghasson; vonzza, csalja a szenvedés, az emlékezet lángja, mint lepkét, mely önként megy a tüzhálálba; és mi körül járjuk lakásunk minden zugát keresve, valamitől üzelve és nyugtot nem találva; midőn a mosoly ajkuunkon, röptében elakad és a megereedt könny az arczon ezárad: ez az igazi bu, az igaz bánat.

*

1899. sept. 8.

Kedves kis jó leányom, szeretett gyermekem, miért hagytál el minket. Te! kit mindenki úgy szeretett? Hisz te monád: hogy nincsen senki sem boldogabb nálad a világon!

És mégis elhagytál.

Míg mi itt maradánk árván, boldogtalan.

Elszáltál, mint füst-gomolyag a hegyek ormára, melyet tekintetünk ott fenn a magasban keres.

Itt hagytaál minket alant, tehetetlenül.

És mi maradt nekünk hátra?

Az emlékezet és annak bánata. Egy ifjan elhamvadt életnek kedves hagyatéka.

Drága hamvak, édes ereklye. Elfogadunk téged így is. Megőrizünk hűen.

Bezárunk szívünkbe figyelmes gonddal, apád és anyád.

Hová eljár imádkozni nap-nap után, az egész család.

*

1899. sept. 10.

Esik az eső. Komor, szomorú idő van. Az én lelkem is hozzá hasonló. Csakhogy míg az pár óra — lehet nap alatt, valószínűleg megváltozik, az én kedélyem átalakulásának lehető oka mélyebben fekszik, ki tudja mikor veti fel magát?

S talán jobb is így.

Nemis lehet, hogy oly könnyen elfelejtsünk téged, te kedves gyermek; hisz te oly megnyerő, oly szeretetreméltó voltál! Szívünknek hiányozni fogsz, ki gyöngéd szeretettel magadhoz ölelél és ki pajzán modoroddal kedélyünk felvidítád. De hol is van a kedves hang, melyet megszokánk, hol a könnyű, játszi mozgás, nem pihenő sürgés-forgás, mely szemünket gyönyörködtet?

Oh mind elveszett örökre. Nem látjuk meg többé!

Oh jó Istenem! mi nekünk miért adád?

*

1899. oct. 9.

Kedves leányom, édes gyermekem! Itten vagyunk újra. Velel megyünk. Képzletünk felvisz hozzád az égiek tündérhonába. Te vagy drága, az élő kapos, mely bennünket ő velük összehoz. S ha az ártatlanok szava eljut az ég lirodalmába: ott meglátunk téged érettünk imádkozva. Halljuk panaszos hangod, esdő, kérés szódat, mely minket keres, utánnunk jajgat. Hagyjál el kedves, az idő lejár. Eljött az ősz, hullanak a falevelek, a mi életünk ősze is immár megérkezett. S kiket az életben elválasztott a halál, ugyanazon réven egymásra talál. De addig, oh jaj! A napok lassan telnek, az élet keserve nő, nem apad. Gondolataim szárnya, midőn e tájat járja, ellankad az útban, terhét nem bírja. Meghuzódik az utszélre, csendben, félre, mint fáradt vándor fejét hajtva kezére. És ilyenkor néha felesapong rajtam az elkeseredés lángja, elemészti bennem: mi volt életkedv és tetterő.

Az égő gyertya kialszik, ha elfogyott a tápja. Minket mi emelhetne ki bűnkéből, bánatunkból? Csodálkozol rajta? midőn nincs ki homlokunkat gyöngöden elsímogassa. Ha a vihar elvonult, felfrissül a természet — rügy-, bimbó megindul — a magát kitombolt elem hátra az élet kulcsát hagyja. Minő ellentét! A mi életünk folyását is felkavará a végzet kemény ítélete, de nyomdokán nem fogad az öröm, gyönyör kedves, üde mosolygása. Pusztá, sivár körülöttünk. Élettelen, kuszált minden, mint a letarolt mező az aratás után.

*

1899. nov. 10.

Halottak napja van. A tied is kis leányunk, ki voltál nekünk az életben, a mi világunkban az öröm, a jó kedv mosolygó képe, ki lehullottál a mi életünk fájáról, letüntél alá a hideg, rögös föld mélyébe. Szívünk édes gyermeke, mi hozhatna vissza téged onnan fel, a mi szerető körünkbe? Így tépelődöm magunkban, választ kérve; de az idő halad, telnek a napok, egymást változtatva, egy a mi kitart: a te kedves emléked kísér, követ. Oh jér hamar, sietve közelünkbe! De miért is hivlak, nem is mentél el talán? Látom íróasztalomon hü képed, a kedves vonásokat, hallom enyelgő szavad, mint mondja: Apám szeret-e engem? Oh igen, ki ne szeretne téged, kedves egyetlenem! S míg így társalgok, veled mulatok, elgondolom: mintha a bus, komor tegnap a múltban meg nem történt volna és lenne még mind azon régi ma, mely mindnyájunkat egyesített örömben, búban, szeretetben.

Kihullott a láncz egyik szeme, senki azt meg nem leli, az idő forgó kereke a multat nem szereti, magáról lerázza, ő csak a jelenek hódol és másokat, ujakat szed fel, a régít, mint avultat cserben hagyja, ki beléje kapaszkodik, csak vele él, az mindent felejt, csak a mának él. Hová lesztek szent emlékek — megujhodása annak, mi volt nekünk eddig minden, nélkülözhetetlen életszükség? Mind teher, ok nélküli, mire nincs szükség?

Nem követlek, oh idő, lázas futásodban, inkább maradok egyedül magamban és míg szedegetem a multnak szép emlékeit, azokat összegyűjtöm, neked adom, kedves, kis gyermekem. Hisz azok a te szíved termő talaján nőtték — mi csak ápolói valánk — tehát téged illetnek, szentelem a te kedves emlékednek.

Tegnap a sirol, kelvez, kivilágítók estve, mi körülött valánk, reád búban, szeretettel gondolánk, csak a kedves mama, — édes jó anyád, testvéreid, kik nem voltak jelen — a távolból küldik üdvözlétüket neked, kit az életben annyira szerettek.

S a holdnak sírodra verődő sugari bizonnal az ők megemlékezésüknek tanúságai.

E fényes takaró fehér leple alatt aludj, édes, tovább esendesen. Isten veled!

*

1899. nov. 15.

Ma féléve, hogy szegény kis leányom meghalt. Ugy képzelem, mintha ma történt volna. Délelőtt fél 11 óra volt. Ágyánál körülötte voltunk. Én, az anyja és egy jó rokonunk, távolabb az ablaknál, egy karszékben nagyanyja. Testvérei, miután tudták, hogy szegényke az utolsóban van, — vonaglik — nem mertek mellette lenni. Irtóztak. Miért? Hisz a halál nem bánt senkit, csak azután jön, kit magának eljegyzett. Lassan mult ki. Lélegzete mind rövidebb lett, mely halk hörgésbe ment át. Koronként esend állott be és újra egy-egy hörgés és végre egy utolsó, lassu, alig hallható lélegzetvétel. Az is elállott. Azután mély halotti esend. Szegényke megszűnt élni.

Mintha ez utolsó sohajjal egy nagy kincs szállott volna el, szakadt volna ki családi körünkből. Erőt vett rajtunk a bánat azért, mit elvesztünk örökre. Mindent pótolhat idő, igyekezet, szorgalom, szerencse, de azon gyönyörűséget, melyet egy személy szeretetéhez kötött a gondviselés, semmi sem. Igen semmi! De mégis valami az emlékezet, mely visszahív hozzá, melléje. Így veled vagyunk. Mint most is. Kelves, kis gyermekünk!

*

1899. nov. 24.

Édes jó Istenem! mond nekem, ki tisztelettel emlitem szent Neved, moudd, mikor adod meg nekem is, mint másoknak: a jó álmot és a megnyugovást?

Fáradt lelkem zord telére, mikor jön meg már a kikelet?

Természet rendje: hogy telet, tavaszt, nyárt, ősz váltsa fel.

Nyugtalan vagyok. Helyemet nem lelem.

Ideje ugy-e érkezett?

Szerény női hűség, szende ibolya, tavasznak kedves hírnökei, mikor látlak meg?

Utánatok esengek — bágyadt tekintetem titeket keres — felétek nézek elcsüggedve, bus szívemnek zord telén.

1899. dec. 12.

Fehér, fagyos kéreg borított be mindent.

Csillogó zuzmara szalagok fogják át a fák lombozatát. Nehéz, lomha hó mezők fekszenek hegy-hátak oldalán, völgyek nyílásain, melyek végét be nem láthatod.

Mindenen látszik a megdermetség, a belső hideg.

Ez a nyugalom, az enyészet jellege, melyet a természet magára ölte, mert háztartásában munkaszünet van. A nagy forrongás és alkotás után, csendet hirdet, békén munkál. Elküldé mindenüvé a mindent elborító, mindent megboesájtó fehér lapot.

Hát mi emberek mikor kapjuk meg? Mikor repül hozzánk át a fehér galamb, csőrében a béke olajágával, midőn megnyugodva üdvözöljük a kibékülést azzal, a min a nem változtathatunk?

Azt ki mondhatja meg?

Tenger az ember kedélye, mely apad, dagad és melynek parancsolni nem lehet. Ki tudna parancsolni a viharoknak, mely felkorbácsolja, a tenger felszínét és azután elülteti? Senki sem. Jön és megy. Ki tudja honnan és miért? A cél irányváltozatai kiszámíthatatlanok. Az ember lelkiállapotának különböző fázisait sem lehet határozott formába önteni. Az esetlegesség határolja, az vezet azokat. Haladunk előre az élet útján úgy a hogy lehet, addig, míg lehet. Az értelem határt szab a szenvedélyek elhatalmasodásának, de ez csak a tető, mely mindeneket véd, de addig miatta benn a házban mi nem történhetik?

Csak lassan tehát a tervekkel, türelem!

A természetben minden lesz, fejlődik és megsemmisül. Mi is, mint annak gyermekei, magunkban hordjuk a mulandóság csiréit.

Elementek előre kedveseink. Helyet csinálnak nekünk.

És mi kérjük magunkban: mikor jön meg a parancs az indulásra?

Ez a törvény.

Csak az kérdés: Kin a sor.

Jó, ha az ember mindig utrakész.

Mi is az élet? Állandó törekvés a boldogság felé, rövid megelégedés, hosszú várakozás a jobb után és végre tört remények keresztjével lelkünkben lassu indulás az utolsó utra. Ne siessünk hát. Ugy is elérkezünk. Türelem!

BÁRÓ PETRICHEVICH HORVÁTH KÁLMÁN.

GYÖNGYMONDATOK.

(Újkori írótól.)

G y ó g y á s z a t.

Az ember gyenge, nyavalyás,
Erős, gyógyító a természet;
Mint egy gondoskodó anya,
Emlőin tart, ápolgat, életet.

Tompa.

A gyógyászok állomásozása a nagyvárosokban van; alig van azokból valami a falvakban. A nagyvárosokban vannak a gazdag betegek: a lakmározások, asztalozási tulzások, szenvedélyek okozzák betegségeiket. A mérsékelt étrend és a víz: két legnagyobb orvos. *Voltaire.*

Kérdés: minő valódi jót ad az embereknek az orvosok? Igaz, hogy némelyek, kiket meggyógyít, meghaltak volna; de milliók, kiket megölt, életben maradtak volna. *Rousseau.*

Jó dolog, hogy a halottak bírnak annyi becsülettel és szerénységgel, miszerint sohasem halljuk panaszkodni azon orvosra, a ki őket megölte. *Molière.*

A nagyorvosok kettős személyűek, t. i. beszédeikkel és tényeikkel: mikor beszélni halljuk, a világ legképesebbjai; mikor tenni látjuk, mindenféle embereknél tudatlanabbak. *Molière.*

G y ö n y ö r.

Minden gyönyörnek előbb-utóbb meg kell adni az árát. *Shakespeare.*

Luther egy fejedelmi mulatókertben lévén, arról azt jegyzé meg: „Mint paradicsom, kielégítő, csak hogy a bűn benne ne volna“.

Ha a világ bolondjait és a kegyes jámborokat egyszerre meg akarod nyerni, rajzold le nekik a gyönyört, csak hogy rajzold hozzá az ördögöt is. *Schiller.*

A puszták fia rózsát szakított le a pusztán; a rózsza védte magát és szurt, mindegy! mindkettőnek szenvedni kellett. *Göthe.*

Az ember inyének bizonyos mérgek édesen jönnek, s azonban magukkal hozzák a halált. A gyönyörsovár nem hallja a jövőnek intő szavát; neki a jelen oly szívrén, mely őt halálos édességével elaltatja. *Mendelsohn.*